

СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Куліков Г.Т.

У статті досліджені проблеми створення високопродуктивних робочих місць. Визначені чинники-мотиватори створення нових високотехнологічних робочих місць. Обґрунтовані вартісний підхід до оцінки робочих місць і необхідність формування статистичної бази про наявність робочих місць.

Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій і проблем створення нових робочих місць, розробка заходів з мотивації створення високопродуктивних робочих місць як чинника економічного зростання.

Висновки: 1. Процес створення нових робочих місць слід здійснювати на всіх рівнях економіки – макро-, мезо- і мікрорівнях.

2. Визначені чинники-мотиватори процесу створення нових високотехнологічних робочих місць: чинник попиту, чинник демонополізації і наявність сформованої конкурентної середовища, чинник збільшення інвестицій в основний капітал, чинник активізації інноваційної діяльності, чинник державної підтримки створення нових робочих місць, наявність достатньої кількості підготовлених висококваліфікованих фахівців, подорожчання робочої сили.

3. Важливо не стільки стимулювати з боку держави роботодавців по створенню нових висококваліфікованих і високооплачуваних робочих місць, скільки сформувавши ринковий конкурентний механізм оптимізації кількості робочих місць.

4. Необхідно здійснити вартісний підхід до оцінки робочих місць – як тих, що діють, так і тих, що знов вводяться. Визначати вартість створення робочих місць у відповідності до напрямів відтворення і сфер діяльності.

5. Створювати нові робочі місця в першу чергу доцільно в пріоритетних і конкурентоспроможних галузях економіки: інформаційні технології, суднобудування, авіабудування, машинобудування, приладобудування, металургія.

6. Створення дешевих робочих місць з низькими зарплатами зайнятих на них працівників неефективно. Тому необхідно створювати робочі місця нової якості з високою доданою вартістю.

7. Доцільно ввести статистичний облік кількості робочих місць, що діють, і кількості створених нових робочих місць.

***Ключові слова:** робоче місце, безробіття, зайнятість населення, стимулювання, чинники-мотиватори, інвестиції, продуктивність праці, економічне зростання.*

СОЗДАНИЯ ВЫСОКОПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ РАБОЧИХ МЕСТ КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Куликов Г.Т.

В статье исследованы проблемы создания высокопроизводительных рабочих мест. Определены факторы-мотиваторы создания новых високотехнологических рабочих мест. Обоснованы стоимостной подход к оценке рабочих мест и необходимость формирования статистической базы о наличии рабочих мест.

Целью исследования является определение современных тенденций и проблем создания новых рабочих мест, разработка мероприятий по мотивации

создания высокопроизводительных рабочих мест как фактора экономического роста.

Выводы: 1. Процесс создания новых рабочих мест следует осуществлять на всех уровнях экономики - макро-, мезо- и микроуровнях.

2. Определены факторы-мотиваторы процесса создания новых высокотехнологичных рабочих мест: фактор спроса, фактор демополизации и наличие сложившейся конкурентной среды, фактор увеличения инвестиций в основной капитал, фактор активизации инновационной деятельности, фактор государственной поддержки создания новых рабочих мест, наличие достаточного количества подготовленных высококвалифицированных специалистов, подорожание рабочей силы.

3. Важно не столько стимулировать со стороны государства работодателей по созданию новых высококвалифицированных и высокооплачиваемых рабочих мест, сколько сформировать рыночный конкурентный механизм оптимизации количества рабочих мест.

4. Необходимо осуществить стоимостной подход к оценке рабочих мест - как тех, которые действуют, так и вновь вводимых. Определять стоимость создания рабочих мест в соответствии с направлениями воспроизведения и сфер деятельности.

5. Создавать новые рабочие места в первую очередь целесообразно в приоритетных и конкурентоспособных отраслях экономики: информационные технологии, судостроение, авиастроение, машиностроение, приборостроение, металлургия.

6. Создание дешевых рабочих мест с низкими зарплатами занятых на них работников неэффективно. Поэтому необходимо создавать рабочие места нового качества с высокой добавленной стоимостью.

7. Целесообразно ввести статистический учет количества рабочих мест, действующих и количества созданных новых рабочих мест.

Ключевые слова: рабочее место, безработица, занятость населения, стимулирование, факторы-мотиваторы, инвестиции, производительность труда, экономический рост.

CREATION OF HIGHLY PRODUCTIVE WORKING PLACES AS FACTOR OF ECONOMIC GROWTH

Kulikov G.T.

The article analyzes the problems of creating highly productive working places, determines motivating factor for creating new highly technological working places and substantiates the cost approach to the assessment of working places and the necessity of forming statistical database on the availability of working places.

Aim of research is determination of current tendencies and problems in creating new working places, development of measures to motivate creating of highly productive working places as the factor of economic growth.

Conclusions:

1. *The process of creating new working places shall be initiated on all the levels of economy: macro-, meso- and micro-levels.*

2. *The following motivating factors of the process of creating new highly technological working places are determined: factor of demand, factor of de-monopolization, factor of increasing investments into the original capital, factor of activating innovative activities, factor of state support of creating new working places, availability of the sufficient quantity of specially trained and highly qualified specialists, increase of working force cost.*

3. *It is important for the state not only to motivate employers to create new highly-qualified and highly-paid working places, but also to establish new competitive market mechanism of working place optimization.*

4. *It is necessary to apply cost approach to the assessment of current and new working places and determine cost of creating new working places in accordance with the directions of renewal and types of activities.*

5. *Creation of new working places is especially important for the priority and competitive branches of economy: information technologies, ship building, aircraft building, machine building, instrument engineering and metallurgy.*

6. *Creation of the cheap working places with the low salaries of employees is not effective; new working places shall have high added value.*

7. *It is important to carry statistical accounting of the number of current and newly-created working places.*

Key words: *working place, unemployment, employment of population, motivation, motivating factors, investments, labor productivity, economic growth.*

Постановка проблеми. Найважливішим пріоритетом соціально-економічної політики держави є забезпечення високопродуктивної праці, для чого необхідно активізувати процес створення нових високотехнологічних і високопродуктивних робочих місць. Потреба у створенні нових робочих місць набуває актуальності внаслідок необхідності зниження рівня безробіття, підвищення ефективної зайнятості населення, продуктивності праці та капіталу. Проте питання створення нових високопродуктивних робочих місць залишаються недостатньо вивченими. Це диктує необхідність здійснення системного дослідження сучасних тенденцій і проблем створення нових робочих місць, розробки заходів по активізації процесу створення високопродуктивних робочих місць.

Аналіз останніх публікацій та виділення невирішеної частини проблеми. Проблемам створення нових робочих місць присвячені праці багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, у роботах Н. Анішиної, В. Блізнюк, І. Бондар, Д. Верби, О. Грішнєвої, О. Килінської, Л. Колєшні, І. Петрової, В. Савченко та інших закладаються основи збалансованого відтворення кількості робочих місць, обсягів основних фондів і чисельності працівників, досліджується вплив інноваційної діяльності підприємств на масштаби сфери докладання праці. Проте питання створення нових високопродуктивних робочих місць як чинника економічного зростання залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, не вирішені питання вартісного підходу до оцінки робочих місць і їх ефективності, визначення і статистичного обліку кількості створених робочих місць.

Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій і проблем створення нових робочих місць, розробка заходів з мотивації створення високопродуктивних робочих місць як чинника економічного зростання.

1. Тенденції створення нових робочих місць

За кризовий період сталися певні зміни показників зайнятості населення і безробіття (табл. 1). Як видно з табл. 1, чисельність економічно активного населення в 2011 році в порівнянні з 2008 роком зменшилася на 1,5%, рівень зайнятості знизився на 0,1 в. п. Відповідно зросла кількість безробітних на 21,8 % і рівень безробіття на 1,5 в. п. При цьому на 3,1 в. п. збільшилася чисельність населення, зайнятого у неформальному секторі економіки. Негативна зміна показників зайнятості і безробіття сталася не дивлячись на те, що за 2008–2011 роки, за даними Міністерства соціальної політики України, робочих місць було створено на 955,7 тис. більше, ніж ліквідовано. Вочевидь, значна частина працівників, що вивільнялися з різних причин, перейшла в тіньову економіку.

Таблиця 1

Основні показники зайнятості населення та безробіття в Україні у 2008–2011 рр.

Показники	2008	2009	2010	2011
Чисельність економічно активного населення у віці 15 – 70 років, млн. осіб	22,40	22,15	22,05	22,06
Рівень зайнятості населення (у % до всього населення)	59,3	57,7	58,5	59,2
Кількість безробітних (у віці 15–70 років, за методологією МОП), млн. осіб	1,42	1,96	1,79	1,73
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	6,4	8,8	8,1	7,9
Чисельність населення, зайнятого у неформальному секторі економіки, млн. осіб	4,56	4,47	4,65	4,70
Рівень участі населення, зайнятого у неформальному секторі економіки, у % до зайнятого населення	21,8	21,1	22,9	23,1

Джерела: [2, с. 60, 100]; [3, с. 54, 87]; [4, с. 54, 87]; [5, с. 52, 87].

1 червня 2012 року об'єднані профспілки України підписали з урядом та роботодавцями Тристоронню угоду про зайнятість та трудові місця, в основу якої покладено Глобальний пакт про робочі місця, прийнятий Міжнародною організацією праці у 2009 році [1]. Згідно з прийнятою Угодою стоїть завдання вже до 2017 року підвищити рівень зайнятості населення у віці 15–70 років до 64,3% (у 2011 році цей показник становив 59,2%). Засади Національної тристоронньої угоди про зайнятість та робочі місця покладені в основу розроблення Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 р. N1008 [6].

Чисельність працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями, істотно розрізняється на підприємствах різних форм господарювання (табл. 2).

З табл. 2 видно, що в 2008 році було створено робочих місць більше, ніж в наступні роки. Починаючи з 2009 року їх кількість стала зростати, але так і не досягла рівня 2008 року. У 2011 році найбільше забезпечувалися новими робочими місцями працівники у фізичних осіб – підприємців (45,4%), менше всього – самозайняті особи (0,3%).

Таблиця 2

Динаміка чисельності працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями у підприємців і самозайнятих у 2008–2011 роках

Роки	Чисельність працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями				
	Всього, тис. осіб	у тому числі			
		у юридичних осіб – підприємців	у фізичних осіб – підприємців	фізичних осіб – підприємців	самозайнятих осіб – платників податку з доходів фізичних осіб
2008	1085,4	310,5	428,3	345,5	1,1
2009	748,0	201,7	319,1	226,2	1,0
2010	831,4	192,5	388,0	249,9	1,0
2011	1014,0	375,1	460,7	175,5	2,7

Джерело: За даними Міністерства соціальної політики України.

Динаміку забезпечення новоствореними робочими місцями за основними видами економічної діяльності показано у табл. 3.

Таблиця 3

Кількість забезпечених створеними новими робочими місцями за основними видами економічної діяльності у 2011 р.

Вид діяльності	Чисельність працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями				
	Всього, осіб	у тому числі			
		У юридичних осіб-підприємців	у фізичних осіб – підприємців	фізичних осіб – підприємців	самозайнятих осіб – платників податку з доходів фізичних осіб
Усього	1014026	375138	460695	175489	2704
у тому числі:					
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	53214	37738	9332	6144	0
Промисловість	126616	82780	36545	7291	0
Будівництво	35847	26080	6075	3692	0
Торівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	472821	85466	288189	99154	12
Діяльність готелів та ресторанів	51915	8362	38075	5478	0
Діяльність транспорту та зв'язку	66670	19948	36539	10183	0
Фінансова діяльність	20304	18655	674	975	0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	78790	45433	17584	13967	1806
Державне управління	15672	15303	67	302	0
Освіта	6312	4889	734	689	0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	17939	13819	2878	1242	0
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	48038	9396	22441	15315	886

Джерело: За даними Міністерства соціальної політики України.

З табл. 3 видно, що нові робочі місця в 2011 році створювалися в усіх основних видах економічної діяльності. При цьому найбільше створено робочих місць в торгівлі, промисловості, операціях з нерухомим майном, на транспорті і зв'язку, а також у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві. Найвищий показник чисельності працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями, – у фізичних осіб – підприємців (461 тис. осіб), а найнижчий – серед самозайнятих осіб (2,7 тис. осіб).

Важливе значення в Україні надається стимулюванню роботодавців в створенні нових робочих місць. Проте питома вага чисельності працівників, забезпечених створеними новими робочими місцями за рахунок надання дотації роботодавцю, складає в 2011 році всього 9,4%. Отже, за рахунок дотацій роботодавцю створюється дуже незначна частина робочих місць.

В останні роки кількість створених робочих місць обраховується відповідно до Методики моніторингу створення робочих місць, затвердженої Постановою Кабінету

Міністрів України від 12 квітня 2006 р. №512 «Деякі питання моніторингу створення робочих місць» [7, с. 125–126]; [8, с. 126–133]. Ця Методика визначає порядок розрахунку показників, що характеризують кількість працівників, забезпечених створеними робочими місцями у розрізі адміністративно-територіальних одиниць і за видами економічної діяльності. Об'єктами моніторингу є дані щодо чисельності зайнятих економічною діяльністю протягом звітного періоду працівників, а не самі новостворені робочі місця. Тобто проводиться облік не кількості знов створених робочих місць, а кількості працівників, забезпечених знов створеними підприємцями робочими місцями. Офіційна державна статистика існуючих і новостворюваних робочих місць відсутня.

2. Визначення вартості створення нових робочих місць

Зважаючи на дорожнечу знов створених робочих місць, вважаємо за необхідне забезпечити вартісний підхід до їх оцінки. Це потрібно для аналізу витрат на створення нових робочих місць, прогнозування їх кількості і вартості на найближчу і віддалену перспективу, визначення обсягів інвестицій в основний капітал, розрахунку економічного і соціального ефекту.

Щоб оцінити вартість створення нового робочого місця, слід провести розрахунки за визначенням трьох її складових частин: 1) активної частини, що включає вартість машин, устаткування, передавальних пристроїв і так далі, необхідних для здійснення трудової діяльності; 2) пасивної частини, що включає вартість будівель і споруджень виробничого призначення, віднесених до одного робочого місця; 3) оборотних коштів, необхідних для нормального функціонування робочого місця [9].

Розрахунки вартості робочих місць робилися ще на початку минулого десятиліття. Зокрема, в 2002 році Державним комітетом України з будівництва і архітектури були розроблені і затверджені нормативи вартості одного робочого місця для деяких видів економічної діяльності. Проведені автором на основі цих нормативів розрахунки показують, що за останні 10 років (2002 – 2012) вартість створення робочих місць багаторазово збільшилася. Зокрема, вартість створення одного робочого місця зростає в легкій промисловості – в 16 разів, машинобудуванні та деревообробці – в 20 разів, хімічній та нафтохімічній промисловості – в 27 разів, в металургії – в 35 разів. Отже, спостерігається тенденція збільшення вартості створення одного робочого місця, що свідчить про необхідність збільшення обсягів інвестицій.

Вартість створення одного робочого місця є різною в залежності від країни, регіону та виду економічної діяльності. За підрахунками аудиторів Regional Growth Fund вартість створення робочого місця в Великобританії варіюється від 4 до 200 тисяч фунтів стерлінгів, а середня вартість створення одного робочого місця становить 33 тисячі фунтів, що дорівнює 400 тисячам гривень. Вартість створення одного робочого місця в Україні також складає 400 тисяч гривень [10].

Вартість заходів по створенню одного робочого місця в США склала у 2010 році \$44,3 тис, що за вартістю дуже нагадує витрати по створенню робочих місць на азербайджанських приватизованих підприємствах [11].

Ціна робочого місця залежить від його оснащення технікою, найдешевше робоче місце – в торгівлі – «коштує» 9 тис. грн. Вартість створення робочого місця, не пов'язаного зі складним технологічним процесом, оцінюється приблизно у 200 тис. грн. За даними експерта, доктора економічних наук Світлани Лучик, створення одного сучасного робочого місця в аграрній сфері в середньому коштує близько 170 тисяч гривень [10].

В 2011 році вперше у вітчизняній практиці Державною установою «Науково-дослідний інститут соціально-трудових відносин» Міністерства соціальної політики України розроблені «Методичні рекомендації щодо визначення вартості створення

нових робочих місць» [12]. Методичні рекомендації передбачають систему складових витрат на створення нового робочого місця та методику розрахунку цих витрат.

Відповідно до пункту 1. 3. Методичних рекомендацій до вартості створення нового робочого місця входять:

а) капітальні вкладення за повним обсягом витрат на створення нового підприємства або виробництва, на розширення виробництва під час його реконструкції, переоснащення або перепрофілювання, на створення техніко-технологічної бази за наявності будівель і споруд;

б) інші витрати як капітального, так і некапітального характеру;

в) витрати, пов'язані з навчанням, професійною підготовкою та перепідготовкою робітничих кадрів, які вперше прийдуть на нові робочі місця, якщо це передбачено відповідними кошторисами на створення нових робочих місць.

Методичні рекомендації дають можливість в подальшому надавати практичну допомогу підприємствам, організаціям, потенційним інвесторам, центрам зайнятості й органам виконавчої влади, які безпосередньо пов'язані зі сферою створення нових робочих місць, а також підвищити контроль за використанням державних коштів, що виділяються на відповідні цілі.

3. Чинники-мотиватори створення високотехнологічних робочих місць

Значний вплив на створення високотехнологічних робочих місць чинять різного роду чинники-мотиватори. На наш погляд, первинне значення має чинник попиту – підвищення рівня сукупного попиту, що обумовлює економічне зростання в масштабі національного господарства. Дієвим мотиватором створення нових робочих місць є розвиток внутрішнього виробництва і попиту на основі жорстких протекціоністських заходів з боку держави, реалізації урядом інфраструктурних проектів, будівництва нових підприємств. Наприклад, у 2012 році з товарів легкої промисловості, що їх придбали наші громадяни всередині держави, лише дещо більше 5% були вітчизняні, решта – ввізні. Тому мотивація державою розвитку внутрішнього ринку і підтримка вітчизняного товаровиробника дозволить створювати нові високопродуктивні робочі місця в економіці країни та її секторах.

Суттєвим чинником-мотиватором створення нових високотехнологічних робочих місць може також бути розширення ринків збуту для товаровиробників шляхом формування зон вільної торгівлі з іншими країнами. Приміром, позитивно відіб'ється на збільшенні кількості нових робочих місць в Україні створення зони вільної торгівлі з країнами СНД, Туреччиною та іншими країнами.

В Україні негативно впливає на попит і на процес створення високотехнологічних робочих місць повільний темп зростання валового внутрішнього продукту. Так, реальний ВВП за 2012 р. порівняно з 2011р. склав 100,2%. Такий низький рівень зростання валового внутрішнього продукту свідчить про недостатність ресурсів в економіці.

Необхідно відмітити, що розмір ВВП України нікчемно малий в порівнянні з розвиненими країнами. За нашими розрахунками, у 2011 році ВВП України складає всього 2,3% від ВВП ЄС і 2,1% від ВВП США, 9,8 % від ВВП Німеччини, 13,5% від ВВП Великої Британії і 14,2% від ВВП Франції.

Створенню нових ефективних робочих місць перешкоджає наявність великого числа збиткових підприємств. Слід зазначити, що з 2008 р. по 2011 р. частка збиткових промислових підприємств хоча і зменшилася на один відсоток – з 38,9% до 37,9 % [13, с. 65], але залишається все ще високою. Із 55 тисяч промислових виробництв третина збиткові. За оцінками експертів, у разі практичної реалізації Закону України «Про банкрутство» існує реальна можливість звільнити близько 1,3 млн працівників. Отже, в найближчій перспективі цілком реальною є загроза досягти значних масштабів безробіття.

Величезне значення в справі створення нових робочих місць має чинник демонополізації, який спрямований на розвиток конкуренції. Надмірна монополізація вітчизняного виробництва служить серйозним чинником, що гальмує створення нових робочих місць. Мультимільйонери контролюють значну частину національної економіки: паливно-енергетичний сектор, будівельний ринок, гірничодобувний комплекс, всю важку промисловість, автомобільну промисловість і транспортні послуги. Монополіст не зацікавлений вкладати гроші у нову техніку і прогресивні технології, оскільки йому вигідніше використовувати дешеву робочу силу. У таких умовах відсутня конкуренція як головна рушійна сила модернізації, яка в базових галузях катастрофічно низька.

Отже, головна наша проблема сьогодні – тотальна монополізація економіки олігархами. Олігархічна модель консервує відсталість, оскільки орієнтована на збереження неефективної структури економіки, не має потреби в застосуванні інновацій, модернізації.

Тотальна монополізація економіки унеможлиблює появу новітніх галузей і підвищення рівня доходів українських громадян, оскільки зорієнтовані на експорт олігархи зацікавлені в дешевій робочій силі й не виявляють інтересу до внутрішнього ринку. Питання деолігархізації та демонополізації економіки повинно стати ключовим, інакше зміни не будуть системними і незворотними [14, с.15].

Саме олігархія в кінцевому підсумку і є замовником тієї неконкурентної, централізованої, адміністративної, корупційної моделі, яку ми сьогодні маємо і яка не дає змоги суспільству виявляти потенціал та ініціативу окремим, передусім молодим, людям. Підприємства деградують і поступово зупиняться й закриватимуться, а кількість робочих місць активно зменшуватиметься [15].

Для того, щоб у бізнеса було бажання інвестувати в модернізацію, треба зменшити масштаби монополій. Одним з основних інструментів демонополізації служить створення сприятливих умов для розвитку малих і середніх підприємств, їх модернізації. Модернізація служить нашою перепусткою на зовнішні ринки, де конкуренція постійно зростає.

У 2011 р. в Україні налічувалося 93,7% малих підприємств і 5,7% – середніх (у загальній кількості підприємств). Всього в сфері малого і середнього підприємництва зайнято 4,4 млн. осіб, або 36,7% зайнятого населення [13, с. 309]. Частка малих підприємств у ВВП України складає близько 15%, а в європейських країнах, Китаї і США перевищує 50 – 60%. Тобто є значний резерв створення нових робочих місць за рахунок збільшення числа малих підприємств.

Ключове значення в процесі створення нових робочих місць має чинник збільшення інвестицій в основний капітал. Вітчизняна економіка вимагає потужного платоспроможного попиту як усередині країни, так і за кордоном, для продукції вітчизняного виробництва. У цьому відношенні максимально б сприяли створенню нових робочих місць інвестиції, залучати які необхідно з метою забезпечення розвитку високотехнологічних базових галузей економіки, зокрема аерокосмічної галузі, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, біо-та нанотехнологій, створення сучасних матеріалів, фармацевтичної продукції та медичної техніки.

Про динаміку зміни інвестицій останніми роками можна робити висновок на основі табл. 4.

Як витікає з табл. 4, за період з 2008 по 2011 рік продуктивність праці (ВВП у розрахунку на одну особу) зменшилася на 2,8 в. п., а інвестиції в основний капітал знизилися на 30,7 в. п. У кризовий 2009 рік обсяг інвестицій в основний капітал зменшився майже в два рази (58,5 в. п.). Зниження обсягів інвестування в 2008 – 2010 роках викликало відповідне падіння продуктивності праці. Це означає, що нові робочі місця створюються на старій технічній і технологічній базі.

Таблиця 4

Динаміка продуктивності праці і інвестицій в Україні у 2008 – 2011 роках

Показники	2008	2009	2010	2011
ВВП у розрахунку на одну особу (у фактичних цінах), грн.	20495	19832	23600	28806
Індекс ВВП у розрахунку на одну особу	102,9	85,6	104,6	105,5
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млрд. грн.	233,1	151,8	150,7	209,1
Індекс інвестицій в основний капітал (у фактичних цінах), млрд. грн.	97,4	58,5	99,4	122,4

Джерела: [13, с. 25, 27].

По показнику продуктивності праці Україна значно відстає від зарубіжних країн. За нашими розрахунками на основі даних Держстату України [13, с. 543, 544], у 2011 році ВВП на душу населення (за методом паритету купівельної спроможності) в Україні менше, ніж у Російській Федерації, в 2,3 разу, в порівнянні з Польщею – у 2,8, Естонією – в 2,8, Словаччиною – в 3,2, Чехією – в 3,7, Францією – в 4,7, Німеччиною – в 5,4, США – в 7,0 разу. Це обумовлюється тим, що наша економіка неконкурентоспроможна і виробляє мало продукції.

Необхідно підкреслити, що збільшення масштабів створення робочих місць понад певні межі призводить до послаблення позитивного впливу новостворених робочих місць на продуктивність праці. Така обмеженість потенціалу інтенсивного розширення сфери докладання праці зумовлена, передусім, обмеженістю інвестицій, досяжних для кожного періоду часу. Обсяг реальних інвестицій є важливим обмежувальним фактором щодо розвитку сфери докладання праці. Розмір інвестицій обмежує максимальні обсяги створення робочих місць, за яких буде зберігатися позитивний вплив новостворених робочих місць на ефективність зайнятості [16, с. 42].

З одного боку, створення нових робочих місць впливає на економічне зростання, з іншого – економічне зростання впливає на масштаби створення нових робочих місць. Проте із створених істотним чинником економічного зростання служать тільки високотехнологічні робочі місця.

Внаслідок дуже низької інвестиційної активності останніх років виробничий апарат переважної більшості галузей зношений на 60 – 70% і в найближчі п'ять років почне інтенсивно вибувати, скорочуючи тим самим робочі місця. Зокрема, багато металургійних підприємств досі працюють на устаткуванні 1950-1970-х років. У зв'язку з цим найближчими роками важливо відтворити на новітній техніко-технологічній базі діючі робочі місця всієї індустріальної сфери.

Темпи зростання обсягів прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з 2008 по 2011 роки знижуються (індекс приросту в 2008 р. склав 120,6 %, в 2011 р. – 110,2 % [13, с. 266]. При цьому слід враховувати, що інвестиціями розвитку є всього лише невелика частина прямих іноземних інвестицій, а для створення нових робочих місць використовується тільки частина цих інвестицій. За розрахунками Комітету економістів України, в 2011 році з \$ 6 мільярдів інвестицій тільки \$500 мільйонів були такими, що були спрямовані на створення нових робочих місць.

Спільне завдання уряду і бізнесу полягає в тому, щоб зробити Україну привабливішою для інвесторів, враховуючи те, що підприємці зіткнулися з гострою необхідністю модернізації підприємств. Для залучення інвестицій органи виконавчої влади усіх рівнів господарювання повинні приділити максимальну увагу будівництву нових підприємств.

Інноваційну діяльність можна охарактеризувати на основі ряду показників, приведених в табл. 5.

Таблиця 5

Показники інноваційної діяльності в Україні в 2008 – 2011 роках

(відсотків)

Показники	2008	2009	2010	2011
Питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП	0,84	0,86	0,83	0,73
Чисельність виконавців наукових та науково-технічних робіт і дослідників в розрахунку на 1000 осіб зайнятого населення (у віці 15-70 років)	5,8	5,9	5,7	5,4
Чисельність дослідників з розрахунку на 1000 чоловік зайнятого населення (у віці 15 - 70 років)	3,7	3,8	3,6	3,5
Питома вага кількості інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості підприємств	10,8	10,7	11,5	12,8
Питома вага обсягу реалізованої інноваційної продукції в обсязі реалізації промислової продукції ¹	5,0	3,9	3,2	3,2

Джерела: 17 [с. 168]; 13 [с. 323].

¹ Розраховано автором на основі 13 [с. 106, 325].

Як видно табл. 5, в період 2008–2011 років спостерігається тенденція зниження основних показників інноваційної діяльності. В є показник питомої ваги промислових підприємств, які впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств. З цього виходить, що зростання даного показника не завжди може впливати на основні показники інноваційної діяльності. Такий найважливіший показник як питома вага витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у ВВП складає в Україні незначну величину – 0,83% у 2010 році і 0,73% у 2011-му. За даними Евростата за 2010 рік цей показник в ЄС – 27 рівний 2,0%, а у ряді країн ще більше: у Словенії, Франції, Австрії, Німеччині знаходиться в межах 2,11% – 2,82%, у Данії, Швеції і Фінляндії – в межах 3,06% – 3,87%.

Необхідно особливо відмітити чинник державної підтримки створення нових робочих місць і передусім – законодавче забезпечення цього процесу. У цьому відношенні важливе значення має ухвалений у вересні 2012 року інвестиційний Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [18]. Цей Закон спрямований на створення умів для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення високопродуктивних робочих місць. У законопроекті передбачені відповідні пільги для підприємств, що створюють нові робочі місця, а також пільги для підприємств, які ввозять устаткування, що не має аналогів в Україні. Це може послужити серйозним стимулом для технологічного оновлення промислового парку країни.

На наш погляд, передбачені Законом України «Про зайнятість населення», прийнятим в 2012 році, заходи щодо стимулювання роботодавців створювати нові робочі місця можуть дати лише незначний ефект. Це обумовлюється тим, що роботодавець створює робочі місця не стільки тому, що він отримає певні пільги, скільки через необхідність (у міру потреби в робочих місцях). Робочі місця створюються у зв'язку з потребою в збільшенні випуску продукції. Тому треба поставити роботодавців в такі умови, щоб вони вимушені були модернізувати свої виробництва і тоді нові робочі місця з'являться як наслідок цієї модернізації.

Однак виникає проблема фінансового забезпечення створення високотехнологічних робочих місць. Існує нестача фінансових ресурсів для

виконання дорогих робіт із створення нових високотехнологічних робочих місць в умовах збереження тенденції підвищення їх вартості. Ця проблема посилюється тим, що можливості банків по кредитуванню реального сектора економіки в даний час обмежені. Крім того, великий державний та гарантований державою борг України (за даними Міністерства фінансів України, 515,5 млрд грн. або 64,5 млрд дол. США за станом на 31 грудня 2012 р.) відверне значні фінансові ресурси, що обмежить можливості необхідної державної підтримки роботодавців по створенню високотехнологічних робочих місць. Наявність дефіциту бюджету і величезного державного боргу є чинником, що обмежує можливості фінансування робіт.

Зараз здійснюються заходи по поліпшенню інвестиційного клімату в країні. Зокрема, Верховна Рада в першому читанні ухвалила законопроекти, які передбачають нульову ставку ввізного мита для унікального обладнання, яке використовуватиметься під час реалізації інвестпроектів. Крім того, передбачено нульову ставку податку на прибуток у перші п'ять років та пільгову ставку у 8% у наступні п'ять років для інвесторів, які реалізують проекти в пріоритетних галузях економіки, а також прискорену амортизацію технологічного устаткування.

Величезне значення має державна фінансова підтримка підприємств, в першу чергу – пряма. Життєздатні в інших умовах підприємства, зокрема, малі і середні, не лише зіткнулися з падінням попиту до мінімуму, але і відчують кредитний голод. Малі і середні підприємства (МСП) можуть забезпечити основну кількість робочих місць і тому їм доцільно надавати адресну допомогу в ситуації різкого падіння попиту, мало залежного від самих підприємств.

Економічну політику держави доцільно спрямувати на захист та надання фінансової допомоги галузям, які перебувають у стані занепаду і потребують докорінної реконструкції виробничого апарату шляхом надання субсидій, високих імпортних тарифів, податкових та кредитних пільг тощо. Державна економічна політика має бути також спрямована на стимулювання розвитку галузей, які або відповідають передовим напрямам, або мають велике експортне значення.

Важливою формою державної підтримки може стати розширення доступу до кредитів. Визначальною характеристикою кризового періоду є різке скорочення обсягу кредитування підприємств, особливо МСП. Збереження малих і середніх підприємств в цей кризовий період – стратегія, націлена на збереження і створення робочих місць, і тому особливу допомогу необхідно надати сектору саме цьому сектору. Найважливішим завданням є розвиток сфери прямого інвестування для МСП, полегшення для них доступу до фінансування.

Серйозною формою державної підтримки є зниження податків. Зниження податків веде до зростання реальних доходів підприємств, а також до зменшення витрат на ведення бізнесу. Як показує світовий досвід, через це скорочуються надходження до державного бюджету, проте вважається, що цей ефект компенсується збереженими робочими місцями.

Формою державної підтримки є також прискорена амортизація, за допомогою якої держава підвищує норми списання основного капіталу, що сприяє його технічному оновленню (терміни амортизації окремих елементів-науково-дослідного обладнання скорочуються до трьох років).

Державна підтримка процесу створення високопродуктивних робочих місць особливо необхідна в тих видах економічної діяльності, які відрізняються слабкою інвестиційною привабливістю, наприклад, в легкій і харчовій промисловості.

Ефективність мотивації з боку держави ослабляється тим, що з усього переліку основних елементів державного управління процесом створення нових робочих місць (прогнозування, планування, облік, аналіз, контроль і регулювання) практично задіяний тільки облік, що явно недостатньо. З усіх органів виконавчої влади України до створення робочих місць мають відношення лише Міністерство соціальної

політики, що займається обліком знов створених робочих місць. Важливу роль в справі створення нових робочих місць повинні грати Кабінет Міністрів (розробка і затвердження Концепції, Стратегії, Програм), Міністерство економічного розвитку і торгівлі (розробка і затвердження Програм в розрізі секторів і регіонів), Міністерство фінансів (фінансове забезпечення з боку держави), Держстат (статистичний облік).

Висновки

1. Процес створення нових робочих місць слід здійснювати на всіх рівнях економіки – макро-, мезо- і мікрорівнях. Тільки такий підхід дозволить системно підійти до створення нових високотехнологічних, високопродуктивних, високооплачуваних, економічно і соціально ефективних робочих місць.

2. Визначені чинники-мотиватори процесу створення нових високотехнологічних робочих місць: чинник попиту, чинник демонополізації і наявність сформованої конкурентної середовища, чинник збільшення інвестицій в основний капітал, чинник активізації інноваційної діяльності, чинник державної підтримки створення нових робочих місць, наявність достатньої кількості підготовлених висококваліфікованих фахівців, подорожчення робочої сили.

3. Створення нових робочих місць шляхом державного стимулювання роботодавців носить обмежений характер і не дає належного економічного і соціального ефекту. Важливо не стільки стимулювати з боку держави роботодавців по створенню нових висококваліфікованих і високооплачуваних робочих місць, скільки сформувати ринковий конкурентний механізм оптимізації кількості робочих місць. Такий механізм доцільно формувати за рахунок обмеження монополізму і створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу. Це має стати головним напрямом мотивації процесу створення нових робочих місць.

4. Необхідно здійснити вартісний підхід до оцінки робочих місць – як тих, що діють, так і тих, що знов вводяться. Визначати вартість створення робочих місць у відповідності до напрямів відтворення і сфер діяльності. Це сприятиме визначенню оптимального обсягу необхідних капітальних вкладень для забезпечення створення нових робочих місць і досягнення відповідного рівня зайнятості.

5. Створювати нові робочі місця в першу чергу доцільно в пріоритетних і конкурентоспроможних галузях економіки: інформаційні технології, суднобудування, авіабудування, машинобудування, приладобудування, металургія. Для розвитку високотехнологічного виробництва у цих і інших галузях необхідно впроваджувати новітні технології, поліпшувати інвестиційний клімат, здійснювати дерегуляцію економіки, мінімізацію втручання держави, особливо контролюючих організацій, в роботу бізнесу і розширяти ринки збуту. Створення нових робочих місць можливе з одночасним створенням сприятливих умов для розвитку промисловості і ведення бізнесу в Україні.

6. Створення дешевих робочих місць з низькими зарплатами зайнятих на них працівників неефективно. Тому необхідно створювати робочі місця нової якості з високою доданою вартістю. Розширення сфери високотехнологічних послуг з високим рівнем доданої вартості має важливе макроекономічне значення, оскільки забезпечує міжнародні конкурентні переваги національної економіки та сприяє створенню нових робочих місць з високим рівнем інтелектуалізації праці.

7. Доцільно ввести статистичний облік кількості робочих місць, що діють, і кількості створених нових робочих місць. Для цього розробити методичку статистичного спостереження за обсягами, структурою і динамікою діючих робочих місць в економіці. Створити надійну статистичну базу, яка б несла інформацію про наявність, структуру і рух робочих місць. Показники руху робочих місць доцільно включити у систему показників зайнятості населення і розміщувати їх на сайті Державної служби статистики України. Вдосконалення обліку робочих місць, включення показників руху робочих місць до системи показників зайнятості і

використання праці персоналу здатне суттєво поліпшити контрольованість і керованість використання праці на вітчизняних підприємствах, підвищити ефективність зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Выход из кризиса: Глобальный пакт о рабочих местах / Международная организация труда. – С. Pl. / R. 3 (Rev.), (Женева, июнь 2009 г.). – 10 с.
2. Економічна активність населення України 2008: Стат. Збірник / Державна служба статистики України Відп. за випуск Н.В. Григорович – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2009. – 234 с.
3. Економічна активність населення України 2009: Стат. Збірник / Державна служба статистики України Відп. за випуск І.В. Сенік – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2010. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.com.ua>
4. Економічна активність населення України 2010: Стат. Збірник / Державна служба статистики України Відп. за випуск І.В. Сенік – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2010. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.com.ua>
5. Економічна активність населення України 2011: Стат. Збірник / Державна служба статистики України Відп. за випуск І.В. Сенік – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2010. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.com.ua>
6. Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 р. N 1008. [Електроний ресурс]. Доступний з: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP121008.html
7. Деякі питання моніторингу створення робочих місць. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 р. // Офіційний вісник України. Щотижневий збірник актів законодавства. / 2006. – № 16, 3 травня.
8. Методика моніторингу створення робочих місць. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 р. № 512 // Офіційний вісник України. Щотижневий збірник актів законодавства. / 2006. – № 16, 3 травня.
9. Семенов А. Механизмы управления процессом создания рабочих мест / [Електроний ресурс]. Доступний з: (http://vasilieva.a.narod.ru/ptpu/12_5_01.htm)
10. Нові робочі місця-завдання соціального партнерства держави та бізнесу. [Електроний ресурс]. Доступний з: <http://blog.liga.net/user/gorkovenko/article/9923.aspx>
11. Рухуллаоглу Тогул. Во сколько обходится создание в Азербайджане одного нового рабочего места? [Електроний ресурс]. Доступний з: http://btime.az/page.html?id_node=361&id_file=2751
12. Мельник С.В., Краснобаєва В.О., Мартиненко М.М., Гаєвська Н.С., Шевченко М.Г. Методичні рекомендації щодо визначення вартості створення нових робочих місць // Луганськ: ДУ «НДІ соціально-трудоових відносин». – 2011. [Електроний ресурс]. Доступний з: lir.lg.ua/docs/metod_rek/MR_vizn_vart_stv_r_m.doc
13. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. За ред. О.Г. Осауленка. Відп. за випуск О.Е. Остапчук. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 558 с. [Електроний ресурс]. Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Що робити з олігархами: погляд опозиції // Український тиждень. – 2013. – № 3, 18 – 24 січня. – С. 14 – 17.
15. Лановий В. «Олігархічну модель потрібно трансформувати в модель вільного ринку, конкурентної та відповідальної економічної системи» // Український тиждень. – 2013. – № 3, 18 – 24 січня. – С. 21.

16. Верба Д. Вплив створення робочих місць на продуктивність праці в економіці України у 2001 – 2003 рр. // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 8. – С. 41 – 50.

17. Наукова та інвестиційна діяльність в Україні у 2011 році / Державна служба статистики України. Стат. збірник. відп. за випуск І.В. Калачова. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України, 2012. – 305 с. [Електроний ресурс]. Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 6 вересня 2012 року № 5205 – VI. [Електроний ресурс]. Доступний з: <http://www.partyofregions.org.ua>

[].

References

1. Vyhod iz krizisa: Global'nyj pakt o rabochih mestah [Overcoming crisis: Global pact about working places]. / Mezhdunarodnaja organizacija truda. – С. Pl. / R.3 (Rev.), (Zheneva, ijun' 2009 g.). 10 p.

2. Ekonomichna aktyvnist' naselennja Ukrai'ny 2008 [Economic activity of Ukrainian population in 2008]. : Stat. Zbirnyk / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny Vidp. za vypusk N.V. Grygorovych – K.: DP «Informacijno-analitychne agenstvo», 2009. 234 p.

3. Ekonomichna aktyvnist' naselennja Ukrai'ny 2009 [Economic activity of Ukrainian population in 2009]. : Stat. Zbirnyk / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny Vidp. za vypusk I.V. Senyk K.: DP «Informacijno-analitychne agenstvo», 2010. <http://www.ukrstat.com.ua>

4. Ekonomichna aktyvnist' naselennja Ukrai'ny 2010 [Economic activity of Ukrainian population in 2010]. : Stat. Zbirnyk / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny Vidp. za vypusk I.V. Senyk K.: DP «Informacijno-analitychne agenstvo», 2010. <http://www.ukrstat.com.ua>

5. Ekonomichna aktyvnist' naselennja Ukrai'ny 2011 [Economic activity of Ukrainian population in 2011]. : Stat. Zbirnyk / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny Vidp. za vypusk I.V. Senyk K.: DP «Informacijno-analitychne agenstvo», 2011. <http://www.ukrstat.com.ua>

6. Programa spryannja zajnatosti naselennja ta stymuljuvannja stvorennja novyh robochih misc' na period do 2017 roku. [Program of supporting employment of population and motivating creation of new working places for the period to 2017]. Zatverdzheno postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 15 zhovtnja 2012 r. N1008. http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/KP121008.html

7. Dejaki pytannja monitoringu stvorennja robochih misc'. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 12 kvitnja 2006 r. [Issues of monitoring the process of creating working places. Order of Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 12, 2006].// Oficijnyj visnyk Ukrai'ny. Shhotyzhnevij zbirnyk aktiv zakonodavstva. / 2006. № 16, 3 travnja.

8. Metodyka monitoryngu stvorennja robochih misc'. 512 [Methodology of monitoring the process of creating working places]. Zatverdzheno Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 12 kvitnja 2006 r. № // Oficijnyj visnyk Ukrai'ny. Shhotyzhnevij zbirnyk aktiv zakonodavstva. / 2006. – № 16, 3 travnja.

9. Semenov A. Mehanizmy upravlenija processom sozdanija robochih mest [Mechanisms of managing the process of creating working places]. (http://vasilievaa.narod.ru/ptpu/12_5_01.htm)

10. Novi robochi miscja-zavdannja social'nogo partnerstva derzhavy ta biznesu. [New working places are the tasks of social partnership of state and business]. <http://blog.liga.net/user/gorkovenko/article/9923.aspx>

11. Ruhullaoglu Togrul. Vo skol'ko obhoditsja sozdanie v Azerbajdzhane odnogo novogo rabocheho mesta? [What is the cost of creating one working place in Azerbaijan?]. http://btime.az/page.html?id_node=361&id_file=2751

12. Mel'nyk S.V., Krasnobajeva V.O., Martynenko M.M., Gajevs'ka N.S., Shevchenko M.G. *Metodychni rekomendacii' shhodo vyznachennja vartosti stvorennja novyh robochyh misc'* [Methodological recommendations for determining the cost of creating new working places]. // *Lugans'k: DU «NDI social'no-trudovyh vidnosyn»*. 2011. lir.lg.ua/docs/metod_rek/MR_vizn_vart_stv_r_m.doc

13. *Statystychnyj shhorichnyk Ukrainy za 2011 rik* [Statistical diary of Ukraine for 2011]. / *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Za red. O.G. Osaulenka. Vidp. za vypusk O.E. Ostapchuk. K.: TOV «Avgust Trejd», 2012. 558 p. <http://www.ukrstat.gov.ua>

14. *Shho robyty z oligarhamy: pogljad opozycji'* [What to do with oligarchs: view of opposition]. // *Ukrai'ns'kyj tyzhden'*. 2013. №3, 18–24 sichnja. P. 14–17.

15. Lanovyj V. «*Oligarhichnu model' potribno transformuvaty v model' vil'nogo rynku, konkurentnoi' ta vidpovidal'noi' ekonomichnoi' systemy*» [Oligarch model shall be transformed into the free market model with competitive and responsible economic system]. // *Ukrai'ns'kyj tyzhden'*. 2013. №3, 18–24 sichnja. P. 21.

16. Verba D. *Vplyv stvorennja robochyh misc' na produktyvnist' praci v ekonomici Ukrainy u 2001–2003 rr.* [Influence of creating working places on the labor productivity in Ukrainian economy in 2001–2003]. // *Ukrai'na: aspekty praci*. 2005. №8. P. 41–50.

17. *Naukova ta investycijna dijal'nist' v Ukraini u 2011 roci* [Scientific and investment activities in Ukraine in 2011]. / *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Stat. zbirnyk. vidp. za vypusk I.V. Kalachova. K.: DP «Informacijno-vydavnychyj centr Derzhstatu Ukrainy, 2012. 305 p. <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. *Zakon Ukrainy «Pro stymuljuvannja investycijnoi' dijal'nosti u priorytetnyh galuzjah ekonomiky z metoju stvorennja novyh robochyh misc'» vid 6 veresnja 2012 roku №5205-VI*. [Law of Ukraine “On Stimulation of Investment Activities in the Priority Branches of Economy with the Aim of Creating New Working Places” dated September 6, 2012, No 5205 – VI]. <http://www.partyofregions.org.ua>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Куліков Геннадій Тимофійович, доктор економічних наук, старший науковий співробітник

Державна установа «Інститут економіки і прогнозування НАНУ»

вул. Панаса Мирного, 26/1103, м. Київ, 01011, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Куликов Геннадий Тимофеевич, доктор экономических наук, старший научный сотрудник

Государственное учреждение «Институт экономики и прогнозирования НАНУ»

ул. Панаса Мирного, 26/1103, г. Киев, 01011, Украина

DATA ABOUT THE AUTHOR

Gennadiy Tymofiyovych Kulikov, Doctor of Economics, Higher Scientific Associate
State Institution “Institute of Economy and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine”

Panasa Myrnogo Str., 26/1103, Kyiv, 01011, Ukraine